

Bilaga 1

Plan för jämställdhet och likabehandling

Daghem / avdelning: _____

1. Val av diskrimineringsgrund

Välj en av diskrimineringsgrunderna (se bilaga) som fokusområde som lämpar sig bäst för er barngrupp.

Detta år fokuserar vi på:

2. Lägesanalys

Utgående från ert val av diskrimineringsgrund: Välj en lämplig metod för att kartlägga nuläget.

(se bilaga med tips på metoder)

Metod/metoder för att kartlägga nuläget:

Så här ser nuläget ut (efter kartläggning):

3. Ställ upp konkreta, mätbara mål

Hur vill vi jobba med målen? Vad vill vi fokusera på och varför?

4. Åtgärder

Vad behöver vi göra, förändra och utveckla för att nå våra mål?

5. Tidtabell

Hur ser en realistisk tidtabell ut? Vilka/vem ska vara ansvariga för vilka åtgärder? Allas ansvar är ingens ansvar.

6. Uppföljning och utvärdering

Hur följer vi upp planen under året och dess mål?

Bilaga 2

Diskrimineringsgrunderna

Enligt diskrimineringslagen får ingen diskrimineras på grund av:

- kön
- ålder
- ursprung
- nationalitet
- språk
- religion
- övertygelse
- åsikt
- politisk verksamhet
- fackföreningsverksamhet
- familjeförhållanden
- hälsotillstånd
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- eller någon annan orsak som gäller en personlig egenskap.

Diskriminering är förbjuden oberoende av om den grundar sig på ett faktum eller antagande i fråga om personen själv eller någon annan. Diskriminering som avses i Diskrimineringslagen är förutom direkt och indirekt diskriminering även trakasserier, vägran att göra rimliga anpassningar samt instruktioner eller befallningar att diskriminera. Positiv särbehandling däremot syftar till att faktiskt främja likabehandling eller att förhindra eller undanröja olägenheter som beror på diskriminering, och är inte diskriminering.

Bilaga 3

Metoder för kartläggning av nuläget

Metoder från materialet "Från prat till plan" från fortbildningen Plats för fler! Mini:

<https://www.thinglink.com/card/1783126099484476069>

Det finns flera metoder för att kartlägga nuläget, vilket betyder att det är viktigt att vi väljer kartläggningsmetod eller -metoder som passar vår verksamhet och situation.

Tips på konkreta metoder och färdiga exempel och mallar för kartläggningen av nuläget:

Dokumentera verksamheten genom att filma olika situationer exempelvis under en dag eller en vecka. Mer info om filmning som metod finns i portalen Jämställdhet i lärande: [Dokumentation som ett redskap för jämställdhetsarbete – Jämställdhet i lärande \(tasa-arvokasvatuksessa.fi\)](#)

Personalens beteende, bemötande och interaktion

Bemötande

För att kartlägga hur barnen blir bemötta då de kommer på plats på morgonen: [Jämställdhet i lärande, Småbarnspedagog, Bemötande i hallen \(tasa-arvokasvatuksessa.fi\)](#)

Vem talar vid samlingen?

För att kartlägga hur talturerna delas i barngruppen: vem tar och ges plats [Jämställdhet i lärande, Småbarnspedagog, Vem talar vid samlingen? \(tasa-arvokasvatuksessa.fi\)](#)

En annan version: Hur och med vem pratar vi? [Vem pratar vi med forskola.pdf \(jamstallt.se\)](#)

Sociogram (på finska)

För att kartlägga hurdana relationer det finns mellan personalen och barnen [sosiogrammi.pdf \(tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi\)](#)

Barnens delaktighet och erfarenheter samt familjernas perspektiv

Möte med familjerna

För att ge familjerna möjlighet att dela med sig av sina synpunkter [Jämställdhet i lärande, Småbarnspedagog, M te med familjerna med temat j mst lldhet \(tasa-arvokasvatuksessa.fi\)](#)

Fysiska utrymmen och material

Tryggt eller otryggt?

För att kartlägga hur barnen upplever fysiska platser

Varje barn tilldelas tre olika bilder som representerar olika känslor

- Tillsammans med pedagogen går barnen runt i enhetens utrymmen
- Barnen lägger bilder i olika platser i byggnaden och på gården
- Pedagogerna dokumenterar (antecknar eller fotograferar var barnen lagt olika bilder)
- Diskussion

Bokhyllan

För att kartlägga på vilket sätt kön syns i böckerna som används i verksamheten. Kan också anpassas t. ex. till sånger och ramsor [Jämställdhet i lärande, Småbarnspedagog, Bokhyllan på daghemmet \(tasa-arvokasvatuksessa.fi\)](https://www.jamstallidhet.se/verksamhet/bokhyllan-pa-daghemmet-tasa-arvokasvatuksessa.fi)

En annan version [Genuskoll barnlitteratur \(lasupp.se\)](https://www.genuskoll.se/barnlitteratur)

Lek, lekplatser och leksaker

- Vilka roller får barn eller vilka roller tar de själva i leken och med leksaken?
- Hur förväntas barnen leka med leksaken och hur använder de den?
- Vilka rutiner i vår verksamhet stödjer mångfald i leken?
- Hurdana mönster i barnens beteende upptäcker vi i samband med deras lekar inom småbarnspedagogik? Till exempel: Var leker barnen? Vem leker i lekstugan, sandlådan eller på bollplanen?
 - Vilka leksaker leker barnen med? Vem leker med legoklossar, bollar, dockor, cyklar, bilar eller mjukdjur?
 - Hurdana skillnader finns det t.ex. mellan olika kön, gällande vem som leker var och med vad?

Hur har vi placerat olika lekplatser? Sker hemleken i ett hörn och ligger bilmattan mitt i rummet? Hur ofta byter vi placeringen? Vilka leksaker finns vid olika lekplatser?

Är alla leksaker och lekplatser tillgängliga för alla eller inte? Vad beror det på?

Vem har valt leksakerna vid vårt verksamhetsställe? Vem bestämmer vilka nya leksaker som beställs? Är barnen delaktiga i processen? Hur?

Bilaga 4

Begrepp

Hämtat från Folkhälsans jämställdhets- och likabehandling inom småbarnsfostran (<https://www.folkhalsan.fi/globalassets/kunskap/kunskapsomraden/daghem-och-skola/antimobbning/jamstalldhets--och-likabehandlingsplan-i-folkhalsans-smabarnsfostran.pdf>)

Diskriminering

Betyder att grupper eller individer på något sätt utsätts för missgynnande behandling. Se diskrimineringslagen och lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Diskriminering kan existera i olika former, både direkt och indirekt. Det handlar ofta om omedvetna handlingar, som kan vara svåra att identifiera. Diskriminering är ofta oavsiktlig, men kan även vara en avsiktlig handling. Det kan handla om följden av en enskild persons beteende eller handling eller så kan det gömma sig i strukturerna. Genom att bli medveten om normerna och granska sig själv kan man bli medveten om de egna attityderna, privilegierna och sitt sätt att använda makt. Då ser man även lättare de situationer där man själv blir föremål för diskriminerande attityder och handlingar.

Diskriminering på grund av närstående

Med det avses att en person placeras i annan ställning på grund av att hen till exempel är familjemedlem eller vän till en transperson eller har ett barn med specialbehov.

Diskriminering som grundar sig på antagande

Det innebär till exempel att en person inte väljs till ett arbete på grund av sitt antagna kön även om uppfattningen är felaktig. Så kan det gå till exempel när personens kön inte framgår ur dennes namn.

Diskriminering på flera grunder (Multipel diskriminering)

Innebär att man diskrimineras på flera grunder än en. Den kan vara additiv, så att man kan urskilja de specifika effekterna av olika diskrimineringsgrunder, till exempel när en äldre kvinna diskrimineras på arbetsplatsen på grund av sitt kön, och i fråga om tillgången till hälso- och sjukvård på grund av sin ålder. Så kan den vara intersektionell, när diskriminering är baserad på en kombination av två eller flera faktorer.

Diskrimineringslagen

Enligt den nya diskrimineringslagens 7 § får ingen diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen någons nationella och etniska ursprung eller annat liknande förhållande. Alla människor har en eller flera etniska tillhörigheter och kan därför bli utsatta för etnisk diskriminering. Etnisk tillhörighet är en social konstruktion som borde definieras av individen och bygga på vars och ens egen identifikation.

Funktionsvariation

Handlar om varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en människas funktionsförmåga. De kan bero på skador eller sjukdomar, som fanns vid födseln, har uppstått senare eller förväntas uppstå. Funktionsnedsättning är något som en person har, inte något som en person är. Funktionsnedsättning kan märkas mer eller mindre i olika situationer som till exempel allergier, dyslexi, hörsel och synskador med mera. Graden av funktionsnedsättning har ingen betydelse för lagens skydd mot diskriminering. Du är alltså även skyddad av lagen även om du har en mindre omfattande funktionsnedsättning.

Genus

Socialt eller kulturellt konstruerat kön. Syftar på det sociala könet, eller det sätt på vilket vi återskapar normer om kön i samhället. Det handlar till exempel om hur vi skapar normer för manligt och kvinnligt i vår vardag genom kroppsspråk, val av kläder, yrken, intressen och så vidare. Hur genus konstrueras beror på historiska, sociala och kulturella sammanhang. Vad som anses vara manligt eller kvinnligt är därigenom något som ständigt förändras.

Ickebinär

Ickebinär är en person som identifierar sig vara mellan, utanför eller av båda könskategorierna, kvinna och man/ flicka och pojke.

Jämlikhet

Alla människor har samma värde och ska behandlas lika. Ett jämlikt bemötande innebär att respektera andra. Alla barn borde få vara sig själva och bli respekterade som de personer de är. Se diskrimineringslagen. Jämställdhet Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kön, könsuttryck eller könsidentitet.

Kränkning

Uppträdande som är nedlåtande mot eller sårar en persons värdighet. Kränkningar kan vara fysiska och verbala handlingar såväl som psykosociala attityder. Även texter och bilder kan upplevas som kränkande.

Kön

Begreppet kön är en socialt konstruerad kategori som används för att dela in människor i grupperna kvinnor och män/ flickor och pojkar. Kön kan delas in i fyra olika delar:

Biologiskt kön - Definieras utifrån inre och yttre könsorgan, könskromosomer och hormonnivåer. Biologiskt kön avgörs av hur den fysiska kroppen ser ut.

Juridiskt kön - Det kön som står registrerat i folkbokföringen, pass eller legitimation.

Könsidentitet/mentalt kön - En persons självupplevda kön, det vill säga det kön en person känner sig som. Ingen utom personen själv kan bestämma detta och var och en har rätt att själva avgöra vilken könsidentitet man har.

Könsuttryck - Hur en person uttrycker sitt kön. Det görs till exempel genom kläder, kroppsspråk, frisyr, smink, socialt beteende och röst.

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

Lagen har som syfte att förebygga diskriminering på grund av kön och främja jämställdheten mellan kvinnor och män samt att förbättra kvinnans ställning i arbetslivet. Den nya lagens syfte är även att förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck (6c§).

Mobbning

Mobbning är att upprepade gånger och med avsikt kränka en annan person för att göra den andra illa så att den blir ledsen, sårad eller känner sig mindre värd.

Normer

Normer handlar om föreställningar, idéer och oskrivna regler för hur vi förväntas bete oss, se ut eller kommunicera i ett visst sammanhang. Det handlar om vad vi uppfattar som normalt och onormalt. De kan vara positiva och visa på hur man kan respektera varandra, men de kan också vara begränsande och skapa hierarkier mellan olika sätt att vara på. Normer är situationsberoende, föränderliga över tid och formas utifrån maktförhållanden. De är oftast osynliga tills någon bryter mot dem. Normer påverkar människors möjligheter och handlingsutrymme i ett visst sammanhang.

Sexuella trakasserier och trakasserier p.g.a. kön

Trakasserier kopplat till sex och sexualitet och till en persons uppfattade könstillhörighet. Det kan vara verbalt, nonverbalt eller fysiskt. Det kan handla om att skapa en atmosfär som är hotande, hatisk, nedsättande eller förödmjukande.

Tillgänglighet

Tillgänglighet innebär att den fysiska, psykiska och sociala miljön ska planeras så att alla, oberoende av egenskaper, kan delta på lika villkor. Det betyder tillgänglighet till tjänster, hjälpmedel, information och möjlighet att delta i beslutsfattande.

Trakasserier

Att medvetet eller omedvetet utsätta någon/några för kränkande handlingar som till exempel mobbning, utfrysning eller förtal.

Bilaga 5

Tips på länkar och material

Tips på böcker och material: www.olika.nu

Målarbilder *Supermjuka hjältar*: <https://cella7.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/03/super-mjuka-hjc3a4ltar.pdf>

Portalen *Jämställdhet i lärande* stödjer jämställdhetsarbete för personal i skolan och inom småbarnspedagogiken. Portalen riktar sig särskilt till yrkesverksamma inom småbarnspedagogik och undervisning: <https://tasa-arvokasvatuksessa.fi/sv/>

Ekvalita <https://ekvalitaeducation.fi/sv/>

Länk till UBS material om jämställdhets- och likabehandlingsplan:
<https://www.oph.fi/sv/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tueksi/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>

UBS utredningsmetoder: <https://www.oph.fi/sv/utredningsmetoder>